

Från Köping till London. : Resebrev till Köpings-Posten från färden till K....

Gustafson, Axel

57 C Br.

Res.
Europa
(Pr.)
←← FRÅN →→

❁ KÖPING ❁

❖❖← TILL →❖❖

❁ LONDON ❁

AF

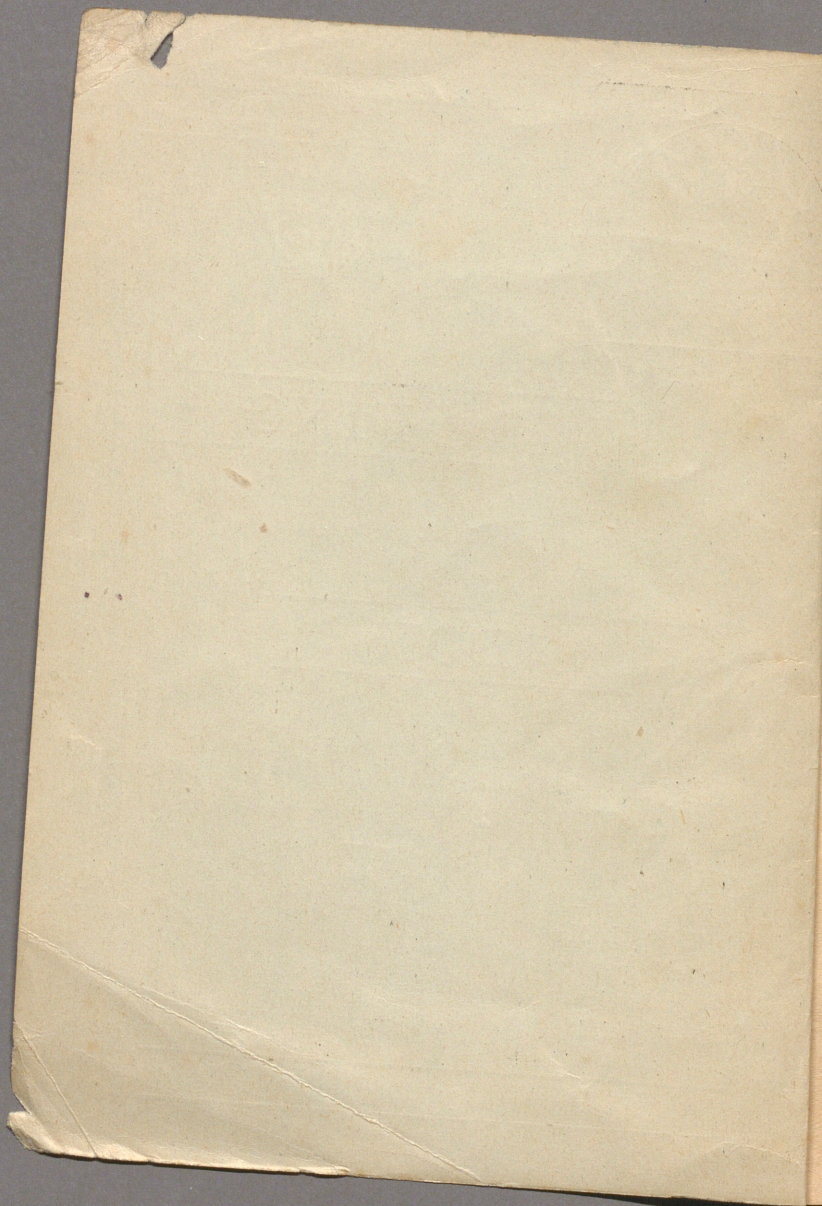
AX. GUSTAFSSON

Resebref till
Köpings-Posten
från färden till
K. F. U. M:s
världskonferens
i London
1—7 juni 1894.

KÖPING
KÖPINGS-POSTENS TRYCKERI
1894

21/658

FRÅN
KÖPING TILL LONDON

RESEBREF TILL KÖPINGSPOSTEN

FRÅN

FÄRDEN TILL K. F. U. M:S

VÄRLDSKONFERENS I LONDON

1—7 JUNI 1894

AF

AX. GUSTAFSSON

KÖPING
KÖPINGSPOSTENS TRYCKERI 1894

FRÅN

KÖPING TILL LONDON

RESERVEN TILL KÖPING-POSTEN

1872

HÄRDEEN TILL K. U. M. S.

VÄRLDSKONFERENS I LONDON

1-7 JUNI 1871

AF

A. X. GUSTAFSSON

KÖPING
KÖPING-POSTENS TRYCKERI 1871

Första brefvet.

LONDON den 2 juni.

Det är i sanning en storartad rörelse, som under de senare åren uppstått bland de unge männen i alla länder, och som gör, att kristna människor på hela jordens rund i dessa dagar, om ej lekamligen, dock med sina tankar och sin förbön äro i London.

Där hålles nämligen under en veckas tid en världskonferens för de kristliga föreningarna af unge män och därtill en 50-årig jubelfest; ty så länge sedan började denna rörelse.

Några sammanrafsade ord om vår resa lit och något om hvad här försiggår vore kanhända välkomna för eder läsekrets.

Vi skildes från Köping under glada handtryckvingar från många vänner. Det kändes godt att veta oss ihågkomna med kärlek.

Frälsningsarmén, som samtidigt afskedade några resande salvationister, blåste falskt men välvilligt en afskedshälsning. Det hade varit önsk-

ligt att vinden, som de senare dagarne varit rätt skarp, hade blåst om inte falskt dock lika välvilligt just nu, ty våra vänner grufvade sig för Nordsjön, och det var ej alldeles fritt att vi gjorde så själfva. Få se, tänkte jag, — oberäknadt lifsfaran — hur sannspådd min läkare blir. Han hade nämligen lärt mig ett knep och lofvat, att jag därigenom skulle kunna öfver Nordsjön trampa däckst stolt som en kung, äfven om alla andra skulle bära sig åt. som om endast stöflarne skulle bli kvar af dem.

Från Örebro, dit vi anlände vid midnattstid, och där vi fingo tillbringa minst fem kvarts timme, fingo vi i sällskap ett par välklädda unge män, som åskådligt visade hur högeligen af nöden en verksamhet sådan som K. F. U. M:s är. De voro tydligen väl uppfostrade, men efter en »glad» dag i Örebro var bildningsfernissan så totalt afnött, att man måste blygas att se och höra dem. Vid Hallsberg stannade de till vår lycka, och där fingo vi oss en god sofkupé. Allt var här anlagdt på sömn, men nog blinkade mina ögon förgäfves åt Morfeus. Hvilan var dock schön, och vi kunde med uppfriskade sinnen stiga af på Göteborgs perrong. Där upptäckte vi, att K. F. U. M:s förbundsordförande för Sverige, prins Bernadotte, sofvit med oss på tåget. Han har också allt sedan varit såsom en af oss:

delat mat och dryck, vår medvind och våra motgångar, fotograferats med oss och hjälpt oss bära kaptenen i gullstol. Det bästa af allt: han har delat med oss lifvets bröd i bibelsamtalen, sjungit och bedit med oss. Ja, våra bönestunder, synnerligen den första, äro oförgätliga.

Det var bland det mest stämningsfulla jag varit med om, när vi på aftonen under många viftningar och hurrarop lade ut från Göteborgs kaj.

Konserten i Oskar Fredriks sköna kyrka hade lyckats öfver förväntan. Både tenorer och basar gjorde sig gällande med ungdomlig kläm. Vi behöfde nog inte blygas inför engelsmännen, då vi ej behöfde det för göteborgarne, hvilka visade sitt gillande och välbehag genom att i många tusental säga oss adjö.

Långsamt vände »Albert Edvard» fören utåt hafvet — klockan var mellan 11 och 12. Långsamt gled han fram, tagen på släp af två små bogserbåtar. Efter hand lemnade dessa oss. Lotsen lemnade oss slutligen äfven han, då han steg ned i lotsbåten.

Så samlades vi alla i nattens skymning på fördäck, och pastor Bohlin började: »*en* hjälpare har just nu lemnat oss åt oss själfva, men vi äro dock ej hjälplösa i vindars och vågors våld; kaptен och manskap veta att göra sin plikt,

hvar och en på sin post, och det bästa af allt är, att Herren vår Gud är med oss, hvars hand sträcker sig ut äfven öfver vattnen för att skydda oss». Och när så efter bönen vikingagestalten kyrkoherde Lundén med sin väldiga stämma tog upp »Så går en dag än från vår tid» och vi hade sjungit psalmen till och med den versen: »men om det stilla dödens bud i denna natt jag hör», då fanns säkert ej en bland oss, som icke kände andaktens heliga stillhet i sin själ och kände, hvilken kraft det ligger i att helt förtro sig åt sin Gud och frälsare.

Vinden friskade ännu på. Klockan ett kunde vi, sedan vi tagit té, krypa till kojs. Men tro mig, det var inte så lätt det för 180 à 190 man, inberäknadt fruntimmerna. Båtblaget lär ha kostat på »Albert Edvard» 2,000 kronor för denna enda resa. Arrangemangerna voro alltså tämligen dyrköpta, men provisoriska. På mellandäck hade vi madrass vid madrass i fyra rader tvärt öfver hela däckets, och där skulle de unga männen ligga, sida vid sida, så tätt att inte en fot som ville gå fram kunde leta sig väg genom raderna utan att kittla hvarenda man i refbenen eller skenbenen, så långt de voro lägrade. I hytterna rymdes nämligen endast prinsar, åldermän, rådmän och fruntimmer. Ni skulle ha hört den danska frun skratta, när hon kom och såg, hur

hennes något korpulente man skulle ligga! Ja, mycket skratt och oväsen hade man för sig den kvällen. Danskarne, som voro minst 24, de kunde »snakke» och upphäfva »latter», så det ville aldrig ta slut. De lågo väl slutligen alla, och en svensk stämman bjöd vänligen »de danske brödre» att tystna, men det gick inte: infall flögo från bädd till bädd; den yngste, på 16 år, hade de fått i en hängmatta, och den fick ett tu tre en knuff till att gunga, hvilket sannerligen var onödigt, ty man kunde nog bli sjösjuk ändå. Jag låg och tänkte på stöflarne, som doktorn där hemma talade om i samband med mitt kungadöme, men inte ville jag önska de gemytliga danskarne något ondt. Till sist upphäfdde vikingen Lundén sin mäktiga stämman, bjöd nattfrid och Guds välsignelse. Han var ju ingen stridslysten viking. Och det vardt stilla lugnt. Ja, det förstås, måttligt ändå. Man hörde nog åtskilligt. Man hörde en hviskning då och då, snarkningar lyfte sig allt emellanåt, men sjösjukan, som var värre än både hviskningar och snarkningar, blef mot morgonen allt snällare och snällare. Ty si, vinden hade stillnat af. Den följde oss blott såsom en lagom medvind. Skeppet gick stadigt och säkert. Om morgonen kunde man visst läsa ett och annat i ögonen på en och annan bland de unge männen,

men i det hela mätte vi väl. Vi gingo alla och trampade däck som kungar, prinsen ej att för-gäta. Ja, han är ju för resten sjövan nog.

* * *

Man kände sig första morgonen något oviss, huru vida man borde för sin hälsas skull inmundiga det doftande kaffe, som serverades på öfre däck. Men efter hand fick både den ene och den andre klart för sig, att ingen fara hotade hvarken från kaffeservisen eller från matbordet, utan att det för välbefinnandet om bord var högst nödvändigt att både äta och dricka. Sedan denna åsikt spridt sig, var det en sannskyldig fröjd att skåda fartygets glada gäster. Det var minsann ingen tveksamhet, då det gällde mat och dryck. Den ena kaffepluntan efter den andra tömdes. »Som regn i jorden rinner», så försinade den härliga mockadrycken. Hvad gjorde det, om grädden inte var prima? Ingen enda af oss hade ännu någon aning om eller tanke på engelska drottningens mjäjeri. Våra anspråk voro därför ej så högt uppdrifna. Jag är säker på, att högst få af oss ens smakat mjölken och grädden från Ullvi där hemma vid Köping. Hvad kunde man då begära? Men maten var af prima slag. Mål-

tiderna voro utan jämförelse våra muntraste stunder. Tre långa bord stodo pryddigt dukade på mellandäck. Så snart matklockan ljudit — man har ganska snart lärt sig skilja dess ljud från den ringning, som förkunnar »8 glas» — skyndar man utför trappan, d. v. s. man ämnar skynda och ta den i två språng, men hindras esomoftast af en väldig kö kring luckan. Ve den, som kommer sist i kön! Han får sin plats nederst vid ändan af de långa borden, på ett sådant afstånd från köksdepartementet, att vid middagens första kvart endast några ost- och brödkanter orka fram så långt. Biff och smör, potatis och sås, glace och apelsiner, sådana mer begärliga ting hinna aldrig lång väg, de ha korta ben. Det var rörande att se de nedersta bordsgästerna. Hur trånande och förhoppningsfullt deras ansikten oafåtligt vände sig mot de avancerande faten! Hur besvikna de syntes, då faten tömda returnerades förr än förhoppningarna blifvit fyllda! Men snart hittade våra marskalkar på att gynna underhuset. De yttersta blefvo de främsta. Hur hälsades ej då hvarje rågadt fat med högljudda bifallsrop! Och nu blef det andras tur att vänta. De hungrande sångarne uppfunno dock en extra utväg. Ofta nog höjde sig från ena eller andra hållet en i mollton sjungen fyrstämmig, men enstafvig kör: »bröd», »te», eller

tvåstafvigt »grädde», »socker», o. s. v. En sådan klagan i korus förfelade sällan sitt syfte: att göra intryck på marskalkarnas goda mathjärta. Rågade korgar och fat utgjorde den välkomna och bastanta sångarelönen.

Mat och glädje äro utan tvifvel i ett berättigadt samband med hvarandra. Men inte hämtade vi glädjen uteslutande vid borden. Dagen var lång, och vi voro på Nordsjön nära nog i dagarne tre. Hur hade vi då vår varelse mellan målen? Jo, där var ingen brist på sysselsättning. Ekström och jag lågo t. ex. långa stunder i aktern, sågo på logglinans rörelser, beundrade Nordsjöns vida yta, lyssnade till hafvets mångtonande brus, tänkte på hur »vågorna sjunga sin sång öfver mångens graf». Vi önskade oss tid att under veckor få njuta denna rekreation, nämligen att få andas Nordsjöluft. Mer än London och dess dimmor värderade vi hafvets rena, stärkande, damfria vind.

Jag nämde Ekström, men har visst glömt att presentera mannen. Det är lätt gjort. Han är f. d. passagerare och f. d. riksdagsmannakandidat. Ingendera är med nutidens lifliga trafik på samfärdselns och politikens område så värst svårt att bli, inte håller gör det en människa märkvärdig. Såsom passagerare hade han en gång rest på handelsfartyg till Paris. Därför

kunde han nu ligga och göra mig okugglig på skillnaden mellan brigg, skonare, skonertskepp, fregatt m. m. Många fartyg af allehanda slag befolkade hafsöknen under vår färd.

Såsom riksdagsmannakandidat vann han en viss märkvärdighet därför, att han undslapp riksdagen genom en enda rösts minoritet. Nå den historien har sitt sorgliga kapitel, men mannen var att gratulera, och jag med, som nu af hans umgänge hade mer vederkvickelse än om han blifvit förgiftad af riksdagens partibaciller.

Men det blir kallt om fötterna att ligga så här. Vi måste upp och röra på oss. Hör, stampet af klackar, klackar, klackar. De äro i full gång. »Albert Edwards» hela passagerareskara är på benen. Det bär af i firsprång kring däck. Prinsar, rådmän, prostar och andra unge män surra i väg i vildaste fart rundt ångarens däck. Jo, verkligen den norske prosten med! Vi ha bara en, men han är gråhårig och pigg som två. För resten är han från Drammen. Det låter duktigt det med. Finnen Nuupala är också i farten. Unga ben. Och den parisiske professorn från Stockholm, Schulthess. De två, finnen och professorn, äro de populäraste personligheterna på båten, inte för styrkan i sina ben, utan för vigheten i sin tunga. Den förre brukar sjunga esomoftast för en tät ring af åhörare sina finska, sorgmodiga

folkvisor. Den senare har de kvicka replikerna och trefliga infallen till sin favör. Hvar de två gå fram eller stanna, finner man alltid intresserade lyssnare. Men nu springa de! Pass på, att inte den danske ynglingen, som fick gunga i natt, ramlar ner i luckan, ty han slänger med sina ben åt båda sidor efter en nyuppfunnen metod.

Halt, stilla! flåsande unge män! Vi hinna nog Englands kust.

Nu ordnas ett lefvande schackspel. Med krita tecknas rutor å skeppets storlucka. Kungar, löpare och bönder märkas på ryggen eller på bröstet med skiljemärken. Två spelare ta plats på kommandobryggan och flytta med kommandoord sina respektive pjäser. Det går bra i början, men snart börja bönderna finna det tråkigt, kungen — Lundén — blir matt, innan han ens schackats, och allt upplöste sig i ett oredigt virrvarr. Fördettingen och jag voro stolta öfver, att det gick så som vi hade förutspått.

Vi hade på Nordsjön vederkvickelser äfven af annat slag än dem vi hittills nämt. På hafvet, där man om aftonen och morgonen alltjämt dag efter dag känner sig afskuren från förbindelsen med det vanliga världslifvet, vaknar med ny styrka behovet af förbindelsen med Gud. Vi förnummo hans närhet och nåd och togo vår tillflykt därtill i de upplyftande morgon- och af-

tonbönerna. Vi hade båten för oss själfva och behöfde ej tänka, att vi störde någon med vår bön och sång. Äfven blefvo tillfällena till uppbyggelse för vår inre människa flitigt nog begagnade. Bibelsamtal höllos, då hvar och en i stor frihet hade att framlägga hvad han funnit viktigt och dyrbart för sitt hjärta i Guds ord. Äfven anordnades diskussioner af mer allmän art, t. ex. en gång om absolut nykterhet. Det var den unga frih. Hermelin på Ulfåsa, känd nykterhetskämpe, som på ett lifligt och anslående sätt inledde den sist nämnda diskussionen. Märklig var härvid den fördragsamhet, hvarmed absolutismens och moderatismens förespråkare bemötte hvarandra. Den senare ståndpunkten hade nog de flesta representanterna, om ock den förre hade de flesta talarne. Den liflige fransmannen prof. Schulthess visade sig mest omöjlig för total afhållsamhet och lagade, att han åtminstone fick skrattarne på sin sida.

En af våra sista gemensamma underhållningar var en soaré till förmån för besättning och betjäning. Utom körsång förekom därvid solosång, duo och violinsolo. Det hela kryddades för öfrigt med glada infall af tillställaren, professorn, som äfven outtröttligt inskramlade mynt i bössan och värkligen lyckades få ihop en rätt duktig summa.

Då vi på morgonen den 31 maj stego upp på däck, märkte vi, att Englands kust skymtade i fjärran. Mången längtade nog att få sätta foten på land. Vi hade innan dess att göra oss redo i mer än ett afseende. Mången, som förut af rädsla för fartygets rörelser låtit stubben på hakan växa, grep nu i förtviflans mod till rakknifven och förvånades öfver, hur bra det gick och hur skönt det kändes att i presentabelt skick kunna möta Albions söner.

Då vi ångade uppför Themsen och närmade oss Tilbury, hade vi ännu en plikt att fylla, nämligen att aftacka vår omtänksamme och vänliga kapten. Det skedde först genom ett anslående tal af prinsen, åtföljdt af hurrarop, så som endast svenskar kunna hurra. Så lyftes kaptenen på starka armar och bars »i gullstol» rundt kring hela farkosten under jublande sång. Det var studentikost, men högtidligt. Och kaptenen, som svarade i ett litet tal, förklarade sig aldrig ha varit föremål för en sådan hyllning. Ännu en gång måste han upp i höjden, och skaran grupperade sig så vackert som möjligt kring fartygets chef, som med korslagda armar afbidade hvad som komma skulle. Det var ingenting mindre än fotografens kamera som kom — vi hade med oss en yrkesfotograf från Helsingborg — och så »tog os vi af», hela sällskapet. Två eller tre amatörfoto-

grafer passade strax på och knäppte af oss, äfven de. Det hade de för resten gjort flere gånger förut, så att professorn, som i olika situationer var föremål för amatörernas knäppningar, högljudt klagade öfver deras lömskhet, som ej lämnade en stackars människa rätt till sin egen figur.

Men se där, nu stå vi midt i Themsen. Ankaret har gått, och vi ligga på svaj. Prinsens af Wales ståtliga lustjakt passerar förbi oss. Och där nalkas redan med svensk flagga till väders den ångare, som skall föra oss i land. Vi ordna oss med vårt gepäck för att genomgå tullnärernas besiktning, hvilken är ganska lindrig och mild. Med sång, viftningar och hjärtliga afskedsrop skiljas vi från »Albert Edwards» befäl och manskap, och snart stå vi äntligen på Englands fria jord. Ännu blott ett stycke järnvägsfärd och vi äro i London.

Andra brevet.

LONDON den 4 juni.

Välsignad vare den svenska gästfriheten i alla land! Den mötte oss så trohjärtadt hos ingenjör Welin med fru, hvilka förestå skandinaviska sjömanshemmet. Där fingo vi vår första tillflykt i London, alle man, och sjöbussarne hurrade för oss, då vi anlände i stora omnibusar. Där fingo vi åter erfara behaget af att bo under »sotad ås». Äfven den bålde vikingen Lundén såg belåten ut och log sitt goda löje, när han fick gå i ordentliga rum med stadigt golf och bjudas på tallrik af väna händer. Nej, nog var vårt vikingablod utspädt alltid. Kaptenens jämförelse, då han liknade oss vid nordens vikingar, som foro öfver Nordsjön och härjade Englands kust, kunde väl låta bra, när det gälde att trampa den högre vältalighetens klavér, men att vi voro barn af 19:de århundradets kultur, det kände vi med fegt välbehag i den Welinska våningen. Och våra tappra härjningar på Englands kust

inskränkte sig till mäktiga angrepp på de väl försedda borden.

Droskkuskarne sträckade vid vår ankomst. Det vållade nog en del försinking, då vi skulle i omnibusar sprida oss öfver London till vårt respektive värdfolk. Men lyckligtvis fanns det godt om sträjkbrytare. »Buss» kom och »buss» gick. Snart voro vi ganska få kvar på sjömanshemmet. Men jag var förnöjd och gladde mig åt utsikten att under en hel vecka få studera lifvet i en engelsk prestfamilj. Ty en kyrkoherde hade valt mig till gäst. Men så kom ett ilbud, ett telegram, att kyrkoherden sjuknat och ej kunde taga emot. Det var första misräkningen. Tänk, att efter så glänsande utsikter till trefnad vara alldeles husvill i det stora London. Stackars jag! Men lyckligtvis gick en studentsångare och såg ännu olyckligare ut än jag. Han hade fått på sin lott att bo i engelsk familj och kunde ej ett ord engelska. Lifvet var honom nu en börda. Jag lättade den genom att taga hans plats. Ty för mig, som var nog fräck att försöka tala engelska, fastän jag ej kunde det, hade hela veckan varit misslyckad, om jag ej fått tala och höra och se så mycket engelskt som möjligt.

Och nu skynda vi ut, jag hade väl sina 10 mil att färdas. Sjömansmissionären Ljunggren var nog vänlig att följa mig så långt, att jag

endast hade en 9 stationers järnväg kvar till mitt värdfolk. Han köpte biljett, fick mig med mina 4 colliers i en kupé, och sade mig, att nionde stationen var Haringay. Godt. Jag var säker i räknekonsten så pass, att nog skulle jag kunna räkna till 9:de stationen, och sen var det inte ens räknekonst att komma fram. All right! Att vara ensam på järnvägarne i London är inte så villsammt för en främling som visst folk vill inbilla en. Jag erinrade mig just nu en vän i Köping, som välvilligt varnade mig för att ge mig ut ensam på Londons järnvägar, särskildt de underjordiska, emedan man är så lemnad åt sig själf, man öppnar och stänger själf, ingen konduktör är på tåget. Jag kunde ej annat än le ett stolt leende åt sådana försiktiga generaler. Här satt jag nu ensam med hela mitt gepäck i en kupé, snart sagdt första timmen i London med en skara fränlingar omkring mig och 9 stationer framför mig. Å, det är ingen konst, bara man kan språket en smula och så kan räkna till 9.

Men se där, skymtade inte en station förbi? Det var åtminstone så likt en station, och jag tror vi saktade den svindlande farten en smula, fast vi inte stannade. Nu är frågan: skall jag räkna de stationer, där vi ej göra uppehåll? och de stationer, som möjligen inte äro

några stationer, skola de räknas eller icke? Min panna lade sig i veck. Men det låter väl se sig. Jo vackert, *se* namnet på en station, är ej godt första dagen. Annonser det är hvad man ser, men inga stationsnamn. De förra ha fotshöga bokstäfver och de senare tums eller tvåtums. Lyckligtvis ha vi dock siffrorna. Matematiken är ju den exakta vetenskapen. Nu skall detta t. ex. vara den tredje stationen, om vi ej fästa oss vid de förbigångna. Således tredje, fjärde o. s. v. — å det går ju ypperliet, jag tänkte åter med öfvermod på min vän i Köping. Nionde — Haringay? Nej, det var något annat barbariskt namn som jag ej hann läsa. Här går ju så försvifadt fort och ingen konduktör! Nå då *måste* det vara den tionde stationen.

Jo vackert! Hvarken tionde eller elfte stationen bar det rätta namnet. Min osäkerhet ökades i takt med det framåtilande tåget, och när jag vände mig till en gentleman med en förfrågan, om vi snart voro vid Haringay, svarades att det låg på en helt annan linie. Jag var således inne på ett helt och hållet orätt spår.

Mitt missöde väckte stor sensation i kupén, och alla ville bistå mig. Hjälpsamma mot främlingar äro visst alla engelsmän. Ett par unga fröknar tyckte visst, att jag såg ut som en tysk, och frågade mig: *sprechen sie deutsch?* Jag öf-

verantvardades genom gentlemannen till järnvägens tjänstemän vid nästa station och fördes tillbaka på nästa tåg snart sagdt i triumf, ty jag fick åka i första klass och — såsom vanligt i dylika fall i England — utan att afkrävas betalning för återresan. Den tillämnade stationen Haringay kom jag aldrig till, utan jag till-sades att stiga af vid 5:te stationen på min re-turfärd, därifrån jag skulle kunna taga en cab till den plats där jag skulle logera. Nu var jag åter inne i den högre räknekonsten, och det gick bra vid 5:te stationen. Lyckligtvis råkade jag ock en sträjkbrytande cabman, som var villig att skjutsa mig till målet. Visserligen ackorderade han åt sig 2 shillings, som jag misstänker var en för mycket, men dels kunde han möjligen ha rätt dels var jag så glad att få se honom, att jag nog velat ge 3 shillings, om han yrkat på det.

Mottagandet i den engelska familjen var från början till slut det allra hjärtligaste. Jag kände, att jag kommit till vänner. Herrn i huset var sekreterare i en af Londons K. F. U. M., hade år 1888 deltagit i verldskonferensen i Stock-holm, och sedan den tiden rent af svärmade han för Sverige och svenskarne — gör han det inte ännu, så blir det tydligen mitt fel. Redan vid sin hemkomst till London 1888, hade han skaf-

fat sig en svensk flagga — något som en del svenskar ännu icke gjort — och nu vid Londonkonferensen hade han förbehållit sig en svensk gäst. Jag kunde således omöjligen hafva kommit bättre till.

Men vi skynda till Exeter Hall, världskonferensens möteslokal. Vi längta att se detta hus, ofta omtaladt i våra tidningar, hvilket K. F. U. M. i London nu genom köp eger, som jag tror skuldfritt.

Vi längta också att se den man, som för 50 år sedan stiftade den första K. F. U. M. Under vägen till Exeter Hall erinra vi oss, hur det gick till. George Williams kom till London såsom yngling till den stora handelsfirma, hvars chef han nu är. Han ville redan då såsom ännu i dag lefva efter Guds ords grundsatser. Men i affärslifvet och i sina kamraters lif såg han något helt annat. Han såg, huru de unge männen på ett dåligt lefnadssätt offrade tid och pengar — äfven principalens pengar ofta nog — hälsa, välfärd, allt. Själf en glad och flitig bedjare, begynte han då draga in i sin bönesfer den ene efter den andre af kamraterna, som insett vådan af syndalifvet. De samlades till bibelsamtal och gemensam bön i ett rum, som ännu efter 50 år af Williams bevaras i orubbadt skick. En gång kom deras principal att lyssna till hvad de unge

hade för sig och fick då höra dem i trohjärtad kärlek bedja om hans egen frälsning. Han blef ej förargad såsom händer med mången, utan djupt gripen, och från den stunden främjade han kraftigt det goda verket, som under Guds välsignelse tog fart, så att redan år 1855 den första världskonferensen kunde hållas i Paris. Hvilken skillnad likväl mellan då och nu! Se nu äro vi framme. Hvilket vimmel af folk vid ingången till Exeter Hall! Hvilken babylonisk förbistring af tungomål — och dock är i viss mån förbistringen häfd, ty alla dessa böljande skaror af män vilja respektera och vörda det heliga namnet. Hvilken trängsel — och dock hvilken mångfald af rum och lokaler i denna byggnad. Men vi stanna ej. Vi gå upp genom några trappor till stora samlingsalen, söka upp svenskarnes plats, eller rättare skandinavernas, ty svenskar, norrmän, danskar och finnar gå här i broderlig union.

Låt oss nu innan mötet öppnas se på samlingen. Kan den där lille gråe mannen med de pigga ögonen vara Williams? Jo, det är han. Det är märkvärdigt hvad han i somliga ögonblick påminner om professor Rudin, nämligen när han ler. Han är visserligen mindre till växten och gråare och framför allt betydligt muntrare än prof. R., men ovedersägligen en viss likhet. Se nu helsar han på det hederliga rödskägget

lord Kinnaird som ser så trohjärtad och älsklig ut. Nu åter hälsar han på ett mycket grått hufvud. Det är den bekante predikanten och traktatförfattaren Newman Hall. Humorn spelar så muntert i Williams pigga ögon; nu säger han säkert, att de bägge två, fast gråhåriga och gamla, äro riktigt unga män. Och de äro det verkligen. Det är med den saken ungefär som när klockaren kom till begrafning med röd väst. »Betyder ingenting, herr pastor, bara hjärtat är svart.» Så ville jag säga: hvad betyder det, om lockarne gråna och hufvudet lutar, bara hjärtat är ungt och friskt genom tron på Kristi kärlek. Vår tids blaserade, utlefvade ungdomar ha bra mycket mindre skäl att kallas unge män än t. ex. den här gubben Williams.

Att ombuden för K. F. U. M. förstodo att uppskatta föreningarnas fader visade sig genom den stormande hyllning af glada rop, handklappingar och stampningar, hvarmed han upprepade gånger hälsades. Naturligtvis valdes han till konferensens ordförande. Vice ordförande blef grefve Bernstorff från Berlin och bankiren Alfred André från Paris. Den förre, ljuslagd och storväxt med fina, lugna drag, inklädda i gult, oskyldigt helskägg — typen för en äkta german — hörde till konferensens mest sympatiska personligheter. Hur vacker tyskan t. o. m. låter i hans

mun! Den rent af klingar, när han tryggt men kraftigt höjer sin röst i salen. Den typiske fransmannen är icke André utan pastor Georges Appia från Paris. Han beherskar fullkomligt de tre verldsspråken: tyska, franska och engelska, som han stundom begagnar efter hvarandra, tolkande sina egna uttalanden på det ena eller andra språket. Det är en fröjd att *se* honom, då han talar, äfven om örat ej kan följa med och uppfatta orden så noggrant. Sällan får man bevittna en sådan fulländad elegans i talkonst och åtbörder. Allt hos honom talar: hufvudets rörelser, mimik, händer, kroppens hållning. Han kan inte göra en rörelse som ej är utprägladt fin och på samma gång okonstlad.

Låt vara att sådant är ganska oväsentligt, men för en iakttagare faller det i ögonen, och man kunde knappast undgå att observera bland engelsmän och amerikanare, som uppträdde på estraden i Exeter Hall, dessa två utmärkta representanter från Tyskland och Frankrike: Bernstorff och Appia, så olika och dock båda så hjärtevinnande.

Men låtom oss akta en smula på förhandlingarna också. Efter bön af representanter för de 3 hufvudspråken och föredrag, likaledes på engelska, franska och tyska — det senare af den

bekante superintendenten K. Krummacher — föredrogs världskonferensens rapport. Vi höra att 600 föreningar uppstått sedan sista konferensen, som hölls i Amsterdam 1891, och att föreningarnas historia från begynnelsen tills nu utgifvits till denna konferens i en »gyllene bok». Om Sverige heter det bland annat: Arbetet inom de svenska föreningarna är väl organiseradt och står under synnerligen god ledning. Också berättiga oss så väl invånarnes egen karaktär som ock den hängifvenhet och lifaktighet, som af föreningarnas ledare läggas i dagen, att hoppas på en fortsatt utveckling i detta land, som så varmt intresserar oss. Allt hvad vi hittills hafva sett af detta sköna, lofvande land är egnadt att ingifva oss den vissa förhoppningen, att det inflytande, som de kristliga föreningarna utöfva på Sveriges ungdom, må fortfarande tillväxa» Svenska förbundet räknar 52 föreningar med tillsammans 4,536 medlemmar, de utgifva 12 föreningsblad eller månadstidningar.

Nå, det där låter godt för svenska öron och hjärtan. Men anmärkas måste en sak som vid dessa förhandlingar verkligen låter illa i svenska öron och sårar till någon del äfven våra hjärtan. Jag har antydt det, när jag talade om hyllningen som visades sir George. Det förefaller som skulle utlänningarne nödgas alltjämt uttrycka

sin belåtenhet genom öronbedöfvande buller. Och det hvar 5:te minut eller ännu oftare. Så snart någon populär personlighet träder upp, strax klackarne i golfvet! Och om man råkar säga något som slår an på de närvarande, strax är hela musiken af bifallsyttringar i full verksamhet. Det kanske är bara en enda som börjar, men han får osvikligen alla med sig. Golfvet det är pedalen på orgeln, den skötes med klackarne och, liksom vore detta ej nog, med paraplyerna som stötas i golfvet med täta, kraftiga tag — ett hiskligt ackompanjemang. Manualen på orgeln skötes med händerna, som klappa mot hvarandra — det låter som regnade det småsten. Den vokala musiken presteras genom rop af »åh åh åh,» långt utdraget, eller »hear» »hear» (hör!)

Döm om hvad vi lugna skandinaver skulle känna i våra nerver under 8 dagars dylika stampningar.

Men en gång var det roligt. Det var under svenskarnes konsert, vi voro samlade till ett sammanträde i Exeters gymnastiksal. Vi gjorde vår plikt i st. f. att förnöjas åt svenska sånger. De olika ländernas delegerade ombud — 15 från Sverige och i proportion från andra länder — voro samlade för att votera anslag till världsförbundets verksamhet m. m.

Applåder och stampningar äfven här. Jag nästan ångrade, att jag varit så plikttrogen och försakat konserten för denna meetingsmusik. I synnerhet var det en kraftig klack, som var kvick att oupphörligt börja på nytt och äfven, som vi svenskar tyckte, i de mest omotiverade ögonblick. Men han tog i med så regelbunden taktfasthet, att utlänningarna gång på gång drogos med i det glada bifallet. Jag satt bredvid en bokförare från Stockholm — inom parentes voro vi endast 3 plikttrogna svenskar — han utbröt slutligen i dämpad förargelse »hvad är det för en drummel, som inte kan hålla tyst!» Nej, han började igen! Vet ni hvem det var, mitt herrskap? Jo, det var en snickare, som höll på att slå in spikar i panelen under våra fötter, ty vi voro på öfre botten. Troligen anade han inte, hvilken glädje han gjort de lifvade talarne där uppe på estraden, hvilka bifallsåskor hans hammarslag framkallat. När det ändtligen vardt för galet, började Lord Kinnaird — ordföranden — titta bistert ner till oss. Snickaren vardt nämligen ensam om bifallet. Jag pekade då betecknande och med vild skadeglädje ner på golfvet. Man förstod, och ni kan tänka, det blef ett väldigt fnitter och löje i sällskapet. Bifallet dämpades be-

tydligt efter den betan. Men snickaren slog sina slag med regelbundna uppehåll. Jag gick. Men så ofta jag tänker på den salen, kommer jag ihåg vår muntre snickare. Kanske spikar han där än, som det brukar heta i sagan.

Tredje brefvet.

LONDON den 6 juni.

Samtidigt med ombudens möte i den i förra brefvet nämnda gymnastiklokalen hölls konsert af den svenska kören i Quens Hall. Det är en glädje att veta, att de svenska sångarnes triumf var fullständig. Det fick man höra från alla håll. Och Londontidningarna voro frikostiga på beröm för de svenska sångarne. Daily Telegraph, som skrifver mycket om musik, hoppades, att en ny konsert måtte gifvas af de svenska sångarne, emedan denna råkade inträffa på dagen för den stora kapplöpningen vid Derby. Den säger vidare att sångarnes program var förtjusande intressant, utförandet synnerligen effektivt, ton och uttryck utmärkta, och anföraren måste gratuleras till den fina kontroll han utöfvade öfver sångarne. Standard talar om kraftig ton och precision i sången. Morning Post säger, att det är en angenäm plikt att omtala den lyckade konserten, där

de svenska kompositörerna tolkades med en underbar precision och aktgifvande på dagrar och skuggor.

I Queens Halls kafé hölls efter konserten en liten fest, där prinsen å förbundsstyrelsens vägnar tackade sångarne och till anföraren kamrer Taube öfverlemnade en silfverbeslagen takt-pinne med inskription. Vid samma tillfälle öfverlemnades till hr Ekman, som haft mesta bestyret med konserten en bordstudsare.

Allt det där var jag ej med om, utan har det från annat håll.

Men det som jag fick vara med om och som jag räknar bland de bättre minnena från London var sångarnes uppvaktning vid Jenny Linds monument i Westminster Abbey. Den skedde just samma kväll som konserten hade hållits. Nå, konserten hade börjat kl. 3 och var tidigt slut. Vid pass $\frac{1}{2}7$ skulle vi mötas i Westminster. Biljetter hade utdelats mycket privat. Ty engelsmännen lära ej tycka om, att det göres för stor affär af vår ädla sångerska. Det finnes en hel del engelsmän, som lära ogilla, att hennes monument kommit i Westminster Abbey.

Därför voro vi så godt som uteslutande svenskar, hvilka i den djupa tystnaden under Abbeys hvalf samlades för att hylla vår

landsmaninna. För mig, som kom från vote-
ringsmötet i den förut nämnda gymnastiksalen
med snickaren under golfvet, var det en ljuflig
vederkvickelse och andlig hvila att få träda in
i detta härliga tämpel, som till väsentlig del
är helgadt åt minnena af de stora döda. Där
störes man ej af applåder. Andaktsfulla hvisknin-
gar allenast bytas inom den grupp, som samlas i
»poeternas vrå», där Jenny-Lind-medaljongen
fått sin plats strax under Händel. Hur mörka
hvalfven äro här inne! Och hur dagern däm-
pas af de målade fönstren! En ljuflig kväll i
tämpet.

Ändtligen är sångarskaran fulltalig. Taube
lyfter handen, och mäktigt och storslaget bru-
sar genom hvalfven Josephsons »Kyrie Eleison»
samt efter ett litet uppehåll »Stilla skuggor».
En kort och enkel hyllning, men just därför
så gripande. Man kunde ej undgå att tänka
och känna: finnes en förbindelse mellan denna
värld och de dödas — och vi tro så — då är
helt visst vår Jenny nära oss med sitt varma
hjärtas bifall, och hon glädes åt den svenska
sången och dess representanter.

Detta var inte första gången vi samlades i
Westminster Abbey, ej heller första gången vi där
hörde vacker sång. Vi hade redan den 1 juni
där haft en gudstjänst vid konferensens öpp-

nande. Själfrve Lord-biskopen af London hade då predikat kraftigt och skönt öfver täxten i 1 Joh. 2: 14; »Jag har skrifvit till eder, I ynglingar, ty I ären starke, och Guds ord förblifver i eder, och I hafven öfvervunnit den onde». Sångerna som vid denna gudstjänst sjöngos af kyrkokören, utfördes så vackert, och rösterna voro så klara och samsjungna, att jag blef riktigt rädd för att engelsmännen inte skulle kunna vid jämförelse taxera vår svenska sång synnerligen högt. Nå, denna fruktan var onödig, såsom jag sedan fick erfara. Men det säger jag, att så vacker kyrkokör har jag aldrig hört och får kanske aldrig höra. Den korgossen, hvars klara, höga flöjtstämma utgjorde kärnan i sopranen, den skulle jag gerna ha velat famna och tacka, ty genom honom gafs mig den bästa uppbyggelsen vid denna gudstjänst.

I Westminster Abbey har den götiska stilen blifvit följdriktigt genomförd, så att det var upplyftande att skåda. Se dessa uppåsträfvande smäckra pelare, hur vackert de knyta sig samman där uppe, likt knäppta händer höjda i bön till Gud, den allsmäktige och förbarmande. Och dessa vackra glasmålningar, med hvilka fönstren äro prydda ofvanifrån och ned, så att inte en enda hvit glasbit står att upp-

täcka, hvilken stämning de inlägga i ens själ. Det enda vi nordbor, som älska ljuset, skulle önska, vore att färgtonen för öfrigt, i hvalf och bågar, vore ljusare. Men då vi besinna, att det är århundranden, och ingen murare, som färgat stenen så mörk, och att här omkring äro grafvarne för Englands konungar och drottningar, statsmän och skalder och andre store, då förlika vi oss med den dunkla färgstämningen. Den harmonierar väl med det man känner, när man från det glada, brusande, brådskande lifvet på gatan träder in i minnenas tämpel och dödens gårdar. Jag skall ej tala om de sköna statyer, som omge oss rundt omkring. Den där känner jag strax igen, det är lord Beaconsfield, lik sig som han setts på porträtt, men säkert en del idealiserad. Nej, vi skola ej tala om statyerna och ej om grafhvalfven med olika namn och ej om de stolta mausoleerna. Men vi kunna, då vi gå omkring här, ej undgå att känna: här har den efter oförgänglighet trängtande människoanden ansträngt sig till det yttersta för att fasthålla och smycka det förgängliga; här har man i den varaktiga stenen velat fångsla det förflutnas minnen och draga dess bilder med sig in i framtiden, så många århundraden och årtusenden som möjligt. Ligger ej häri uttryckt en längtan efter det eviga, efter det som aldrig kan glömmas, aldrig upp-

höra. Men det håller man ej fast i kalla bildstoder, det lugger man ej in i sten. Nej, i den evigt lefvande personlige frälsaren, där är det eviga lifvet att finna, där erfares det oförgängligas kraft, och dess bild fästes på hjärtats tafja genom tron.

Jag hade inte ämnat drömma mig kvar så länge här i Abbey. Vi ha ju också att tala om St. Pauls katedral, den största domkyrka i den protestantiska kristenheten, liksom Peterskyrkan är det i den katolska. Vi hade vår andra kyrkogudstjänst tisdagen den 5 juni i Pauls katedral. Där är rundbågsstilen följdriktigt genomförd. Kupol och målningar i taket. Hvad allt här är kolossalt! Nog skulle väl 2 à 3 Upsala domkyrkor gå in här, så tycker man. Här predikade lorbiskopen af Ripon för de unge männen. De, som fullt förstodo hans verkligen klingfulla engelska, sade att de aldrig förr hört så anderik, varm och liffull predikan. Och det håller jag troligt. Han såg mig så ut. Men jag kunde ej njuta mycket, hvarken af predikan eller af allt det storartade i liturgisk väg och körsång och orgelmusik, som gafs, ty trots det att katedralen rymmer femton tusen personer, och jag fått mig anvisad genom biljett en »reserverad plats», så fick jag stå inkilad i en tätt packad skara midt på en sidogång utan stöd till höger

eller venster. Och när man får göra det två timmar vid slutet af en ansträngande dag, blir man trött. Därför kunde jag — ledsamt nog — ej höra slutet af biskopens sköna, men långa predikan, utan letade mig ut och hem.

Jag vill tillägga att för båda gudstjänsterna, i Westminster Abbey och S:t Paul, fingo vi fullständiga tryckta program, uppgjorda för dessa tillfällen, så att vi främlingar kunde deltaga i böner, sång och trosbekännelse lika väl som infödingarna.

På tal om gudstjänster må nämnas, att jag flere gånger hade tillfälle att bevista morgonbönen i den nybyggda kyrka, som låg midt öfver gatan vid min bostad. Sådan bön hålles kl. 8 hvarje dag. Jag var där äfven söndagsmorgonen. Då var församlingen mer talrik och ritualen rikare, ty morgonbönen var förenad med nattvardsgång. Det var en stilla gudstjänst, ingen orgel, ingen sång. Jag mins så väl den högtidliga tystnaden under utdelandet af de heliga gåfvorna.

Att episkopalkyrkan är påpasslig, därom vittnade denna kyrkobyggnad vid Haringay. Stadsdelen är alldeles ny. Ny, vacker kyrka är därför också genast byggd här och det fastän i närheten byggts, för femton år sedan allenast, den ståtliga Holy Trinity Church. I den senare bevistade jag högmässan kl. 11. Där fick jag

se den s. k. ritualismen i sin glans. Det var också hvad jag ville se. Ritualismen är den riktning inom engelska kyrkan, hvartill den bekante Pusey gifvit uppslaget, och som bl. a. går ut på att utsmycka den liturgiska delen af församlingens gudstjänst, hvilket sammanhänger med denna riktnings starka betonande af sakramenten.

Man märkte genast, hvar man var kommen, så vida man ej i början rent af trodde sig vara i en katolsk kyrka. Gudstjänsten öppnades med procession af prester och kyrkokör, in alles 60 å 70 personer. Alla voro klädda i prestdräkt, från de små korgossarne till de stora fullvuxna barsarne. (Prestdräkten består af hvit fotsid klädnad med svarta öfverkast på bröst och rygg. Utom tjänstgöringen bära presterna liknande dräkt som vår svenska prestdräkt). Processionen kommer från sakristian. En man bär i spetsen ett förgylt kors. Kören tar plats på båda sidor i koret, som är skildt från den öfriga delen af kyrkan genom ett skrank af fint järngaller med två ej tillslutna dörröppningar. Främst sitta korgossarne. Den vid altaret tjänstgörande presten har mässskrud lik vår och bakom honom vid altartrappan stå två prestklädda diakoner, som alltid upprepa hans bugningar, korsningar och knäböjningar. Vid två tillfällen under kommu-

nionen ligga de alla tre framstupa med pannan mot golfvet. Orgeln har sin plats till venster i koret bakom sångkören. Den är ej upphöjd på läktare utan står på golfvet. Alla de liturgiskt verkande krafterna äro således samlade i koret.

Men om man än i förstone häpnar öfver den katolska prägel gudstjänsten har, måste dock å andra sidan framhållas församlingens oafätliga deltagande i gudstjänsten, något som icke alls förekommer i den katolska kyrkan. Församlingen deltagar ej blott genom att mangrannt knäböja vid alla böner — denna sköna sed tog neologien eller upplysningen från oss i vår svenska kyrka — utan genom ofta förekommande responsorier.

Så uttalas ock syndabekännelsen samt trosbekännelsen ljudeligt af hela församlingen, som äfven lifligt reciterar Davids psalmer och sjunger sina engelska psalmer. Davids psalmer äro alla upptagna i deras gudstjänstbok och användas mycket ofta.

I det hela gjorde denna gudstjänst ett djupt och godt intryck, mest för den liflighet, hvarmed församlingens både män och kvinnor deltog i den samma. Och jag tänkte med vemod på, hur det är hos oss.

I förbigående vill jag nämna den stora mottagningen i Guildhall hos Londons lordmayor.

På fint utsirade stora kort voro vi inbjudna till kl. half 8 på kvällen, och festen slöt kl. 11. Gästernas antal sades vara 3,500. Lordmayorn syntes jämte damer, uppvaktande rådmän och notarier på en estrad i den stora festsalen. I ett mindre praktgemak hade den första delen af festen försiggått, då efter ett tal till sir George Williams, denne förklarades för hedersborgare af London och till bekräftelse därpå erhöll ett diplom, inlagdt i ett dyrbart skrin. Detta skrin var försedt med dyrbara beslag och trävirket därtill hade tagits af panelen i själfva Guildhall. Det var nästan ett stycke medeltid man hade framför sig, då man såg gruppen kring lordmayorn. Mayorn själf var behängd med en väldig guldkedja, som i dubbla hvarf gick öfver bröst och rygg. Rådmännen voro klädda i sidenkappor och knäbyxor. Notarierna, som jag i början tog för vaktmästare, hade grå sidendräkt, knäbyxor, lång staf i handen och fårullspeluk på hufvudet. När det officiela af festen var förbi, reste sig lordmayorn, trumpetare blåste i långa basuner en skrällande fanfar, och hela sällskapet på estraden tågade ut ur salen i högtidlig procession, både herrar och damer. De staffbärande notarierna gingo sist. Men jag såg flere af sällskapet under aftonens lopp, inmängda i den täta skaran af gäster, som böljade genom salarne.

Londons borgmästare bjöd sannerligen med storsleffen. Inte att den lekamliga undfågnaden var så öfverdådig. Vi fingo på olika förfriskningslokaler — jag gick ned i kryptan — begära hvad man hade behag till: kaffe, te, lemonad, glace, sandwicks, kakor m. m. af den lätta sorten. Men dess mer var att höra och se. Militärörkestrar voro placerade på flere håll, jag tror t. o. m. jag såg en tysk musikkår i en sal. Solo och fyrstämmig sång gafs i själfva praktgemaket, ett med öfverdådig lyx utstyrdt rum, där Londons borgmästare har sin tron med himmel och draperier och där rådsammankomster hållas.

Till allt som förekom hade hvarje gäst fått ett utförligt och stort program samt en särskild katalog öfver de målningar, som prydde väggarna i tafvelgallerierna. Fina målningar och statyer. Bland mycket annat var äfven att skåda de dyrbarheter, som egas af borgarskapets olika skran och gillen. I ett rum hade man anordnat en vidlyfflig elektrisk telegrafisk exposition. Där fick man t. ex. vid ett hörn af bordet afsända ett telegram, som sedan afhördes i telefon vid ett annat bordshörn. Eller också skrefvos några ord i en skrifmaskin och afhördes sedan pr telefon i andra ändan af rummet. Idel trolleri. Men de tjänstgörande voro inga trollkarlar. De voro telegraftjänstemän och d:o frökvar.

Fjärde brefvet.

LONDON den 8 Juni.

Den egentliga jubileumsdagen var den 6 juni. Redan i Exeter Hall, vår vanliga möteslokal, började på e. m. hyllningen och lyckönskningarna till George Williams. Ej nog med att kommitéer från alla länders K. F. U. M. uppträdde, höllo tal och lemnade presenter. Äfven alla möjliga andra sällskap, bibelsällskap, missionssällskap m. m. kommo i mer eller mindre talrika representationer, höllo tal, skakade hand och kvarlemnade presenter. Hvad jag tyckte synd om gubben, som skulle insupa all denna rökelse-doft! Men han såg lika glad ut ändå, ögonen tindrade lika frytligt mot hvar komiterad, och handskakningen gick för sig med lika kläm alltjämt. Och mannen är likväl, vill jag minnas, 75 år. Nå, mycket riktigt låg han till sängsdagen därpå. Jag får ej glömma, att bland de

uppvaktande på estraden var äfven en rad damer, ombud för »kristliga föreningen af unga kvinnor». Deras framträdande väckte stormande applåder. Äfven deras ordförande kunde minsann hålla tal. Och jag tänker, att här vid lag kvinnorna hade stor anledning att lyckönska sir George till hans lifsgerning bland de unga männen eller snarare att lyckönska sig själfva, ty i den mån de unga männen få vördnad för religionen få de också aktning för kvinnan och vinna sedlig kraft. Det är kristendomen som från början lyftat kvinnan till mannens jämlike. Det är kristendomen allena, som fortfarande kan hålla henne uppe. Är det kristligas sak i våra samhällen förlorad, då är också kvinnans sak förlorad. Därför var det mig en hugnad att se damkomitén i Exeter Hall. Och när jag sett den, lät jag alla andra uppvaktningar vara. Jag gick, innan de voro slut. Och det var nog bäst. Jag kände, att annars kunde jag ha kommit att ligga mellan lakan dagen efter, jag med.

I den ofantliga konsertsalongen Albert Hall var jubileets tyngdpunkt förlagd denna dag. Där samlades vi på kvällen. Den salongen, som eges af ett konsortium, lär kosta 500 pund i hyra för aftonen, och ändå kan det bära sig att hyra den, om det är sant som sades, att t. ex. Adelinä

Patti där en afton ensam sjungit ihop 45,000 kronor brutto.

Salen är rund med ljus uppifrån. Hufvud vid hufvud, 10,000 hufvud, nerifrån botten af kitteln och upp till öfversta gallerierna. Det var en stor välvilja af Lady Ashburton att bjuda denna skara på smörgås och te m. m. ute i serveringsrummen, som omgifva salongen. Det gjorde, att man från början kom i stämning, och denna stämning ökades genom det imponerande orgelstycke, som utfördes å den i fonden placerade orgeln, en af de allra största i världen. Hvad som mer förekom? Jo, gymnastik af medlemmar i engelska K. F. U. M., akrobatgymnastik; tal af lord Kinnaird och aftäckande af sir Georges byst; svensk körsång; sång af en engelsk blandad kör med orgelackompanjemang; solosång af madame Stirling, präktig altstämma; högtidstal af Canon Fleming och dr J. Parker; återigen tal af flere länders representanter, däribland vår prins, slutligen scioptikonbilder från K. F. U. M. i hela världen: porträtt, vyer och föreningslokaler, allt synnerligen anslående; allra sist tacksägelse och bön.

Två moment i jubileet vill jag framhålla såsom tilltalande: det ena, då hela skaran af 10,000 reste sig och sjöng såsom en man den kända sången: »så älskade Gud världen all» —

det var verkligen en sång lik dånet af väldiga vatten — och det andra, då madame Stirling vid inropningen efter hennes 2:a sång till allas öfverraskning i stället för att sjunga höll ett litet impromptual, lydande ungefär så: »kära bröder och systrar, låt oss hafva blott ett fädernesland — Guds land; låt oss hafva blott en kyrka — den stora osynliga kyrkan; och låt oss älska Gud vår Fader af hela vårt hjärta och vår nästa såsom oss själfva.»

I Windsor hade vi att tillbringa den sista konferensdagen. Det var en skön dag. Riktigt strålande, svenskt solsken sågo vi nu för första gången i England. Den engelska gästfriheten nådde också denna dag sin höjdpunkt. Drottning Victoria upplät för hela dagen åt oss sitt slott och sin väldiga park, där i ett för dagen uppsatt ofantligt tält middag serverades för en 3,000 personer. Vi till och med reste fritt i fyra extratåg, som i engelsk fart befordrade oss till och ifrån Windsor.

Windsor är en liten trefflig stad på 12,000 invånare och ligger omkring 25 mil från London. Stadens borgmästare tog emot oss med ett litet tal. Sakkunniga ciceroner voro anställda för vårt ledsagande genom slottet med omgifnin-

gar. För ordningens skull voro vi efter de fyra olika extratågen fördelade i 4 grupper, af hvilka hvar och en i sin tur genomgick programmet för dagen.

Windsor slott, där drottning Victoria mestadels vistas, är ett af världens största och präktigaste kungliga residens. Dess restaurering, som begyntes år 1824 af Georg IV och sedermera fullbordats, lär ha kostat 900,000 pund. Inte vill jag åtaga mig att beskrifva det. Jag mins ej ens namnen på de otaliga rum vi fingo genomvandra, har ej ens kvar något intryck af tafforna, som prydde väggarne, eller af de vackra gobelinerna. Vi hade också under en hel veckas tid sett så mycket märkeligt och vackert, att man hunnit bli nästan förhärdad för intryck, så att man snart sagdt intë förvånades öfver någonting.

Men på tre olika platser greps mitt sinne oförgätligt. Den första var i S:t Georgskapellet, när vi stodo vid den franske kejsarprinsens graf, hans som föll i Afrika för suluernas spjut. Marmor-bilden framställer konom liggande i den uniform han bar då han stupade, och på en sida af sarkofagen glänsa dessa tacksamhetens ord, hvilka han skrivit i sitt testamente före affärden till Sululandet:

»Jag skall dö med en känsla af djup tack-samhet för Englands drottning, för den kungliga familjen och för det land, där jag under 8 år rönt så hjärtlig gästvänlighet.»

Den napoleonska kejsarhistorien har här nått sin tragiska slutpunkt. Antagligen lefver den ej mer upp igen.

Det andra monumentet, där mitt intryck fängslades för en längre stund, var prinsessan Charlottes. Dotter af konung Georg IV, var hon arftagerska till Englands tron, men dog kort efter sin förmälning med konung Leopold af Belgien, till djup sorg för hela nationen, hvars kärlek hon vunnit genom sina många dygder. Bildhuggaren har framställt den dödas kropp, liggande på en bår med öfverkastadt draperi. Sörjande kvinnogestalter stå omkring båren. Ofvanom sväfva uppståndelsens änglar. Med beundransvärd skicklighet äro draperiernas otaliga veck gjorda, så att man trots den hvita marmorn, nästan tycker sig se gestalterna i verkligheten. Effekten höjes genom det orangefärgade ljus, som faller in från de båda fönstren på sidorna om monumentet, särskildt vid starkt solsken.

Tredje platsen, där vi stanna, är ute i par-ken vid Frogmore, där drottningen för en kostnad af $3\frac{1}{2}$ millioner kronor uppfört sin gemål prins Alberts mausoleum. Det var ett exempel-

löst ynnestbevis af drottningen att för oss upplåta detta kapell, som är hennes allraheligaste på jorden, där hennes ännu efter döden rent af dyrkade gemål sofver sin sista sömn. Endast en dag på året, nämligen den 14 december, prinsens dödsdag, beviljas allmänheten tillträde genom ett antal från slottet utdelade biljetter. Annars aldrig. Men själf lär drottningen hvarje dag hon vistas vid Windsor göra besök i det lilla templet.

En storartad marmortrappa leder upp till portalen, som på hvardera sidan vaktas af två änglabilder i brons.

Vale desideratissime! Hic demum conquiescam tecum. Tecum in Christo consurgam. (Farväl du outhärligt saknade! Här skall jag äntligen få hvila vid din sida. Med dig skall jag ock i Kristus uppstå). Så lyder den rörande inskriften öfver portalen. Om kristen tro och kristet hopp tala jämväl taflor, statyer och inskriptioner inne i kapellet. Ett vackert altare synes i fonden. Vi gå omkring prins Alberts väldiga sarkofag af granit, önskande att platsen vid hans sida måtte förbli oupptagen ännu i många år, vi beundra flyktigt de knäböjande bronsänglarne med utsträckta vingar — en i hvarje hörn af grafven. Mosaikinläggningen i golfvet och guldstjärnorna i hvalfven, hvars bågar uppbäras af korintiska pelare, och den fina kupolen midt i taket — allt

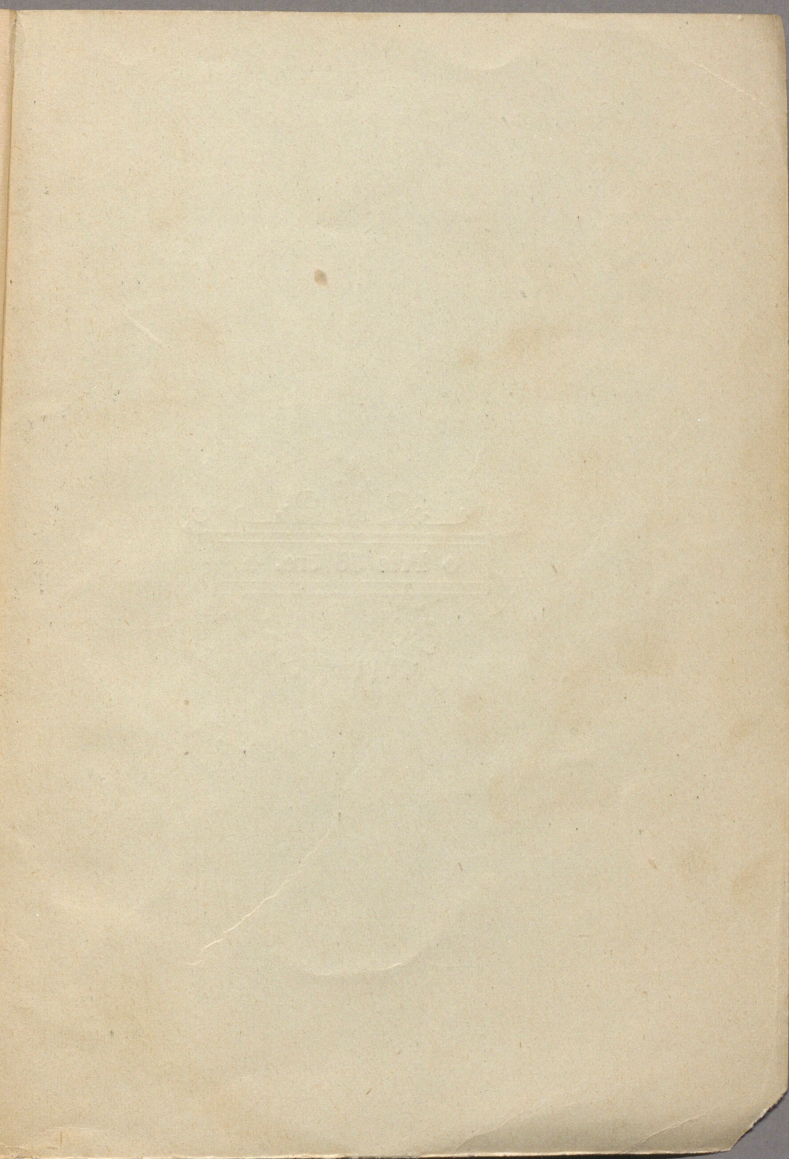
detta påakta vi lugnt och sansadt. Men när vi stå vid den där marmorgruppen, som vi ej sett förut men nu upptäcka, då är det slut med likgiltig beundran allenast. Det är två hvilande gestalter, obeskrifligt fint huggna i den hvita marmorn, en moder och hennes barn, med armarna slingrande om hvarandra i dödens lugna sömn. Hvad det blir tyst i gruppen, som stannar framför denna sköna bild! Man blott hviskar såsom fruktade man att störa den ljuffiga hvilan, hviskar prinsessan Alices namn. Det var hon, drottningens andra dotter, förmäld till Hessen, hvares barn dog i difteri, och som trots allvarligt förbud ej kunde låta bli att till afsked kyssa sitt döda barn och därför själf efter få dagar föll offer för samma sjukdom.

Här var den tredje af de platser, som outplånligt stanna i mitt minne från dagen i Windsor.

Dock ett återstår att ännu nämna, afskeds-mötet, då vi alla samlades utanför en af slotts-portarne. Världskonferensen skulle nu upplösas. Mäktigt ljud i kvällen för sista gången psalmen: »All hail the power of Jesus' name» med sin väldiga refräng: »crown him, crown him Lord of all». Tal höllos, sist af doktor Cuyler från Brooklyn. Själf djupt gripen, grep han allas hjärtan. »Minnet af denna konferens», sade han bl. a., »skall värma den kallaste vinternatt i

Skandinavien, och sagan därom skall täljas långt
bortom Klippbergen och på det fjärran Nya Ze-
land. — Vi säga hvarandra farväl under mu-
rarne af Storbritanniens konungaborg, men en-
gång skola vi åter mötas under murarne af ko-
nungars konungs palats, mötas, fatta hvarandras
händer och sjunga Halleluja och Lammets sång».
Ärade läsare, må du och jag mötas vid den
världskonferensen! Med denna önskan säger jag
dig tack och farväl!

❖ Pris 35 öre. ❖